

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ, ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΝΕΟΛΑΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΜΕΣΗΣ ΤΕΧΝΙΚΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ

ΕΝΙΑΙΑ ΓΡΑΠΤΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ Α΄ ΤΕΤΡΑΜΗΝΟΥ 2021-22
Β΄ ΤΑΞΗΣ ΛΥΚΕΙΟΥ ΚΑΙ ΤΕΣΕΚ

ΟΔΗΓΟΣ ΔΙΟΡΘΩΣΗΣ

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΤΡΙΤΗ 18 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 2022

ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ (Α΄ ΣΕΙΡΑ)

ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ: Β001

ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΓΡΑΠΤΗΣ ΕΞΕΤΑΣΗΣ ΝΕΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ: 135΄ λεπτά

Ο ΟΔΗΓΟΣ ΔΙΟΡΘΩΣΗΣ ΑΠΟΤΕΛΕΙΤΑΙ ΑΠΟ ΕΙΚΟΣΙ (20) ΣΕΛΙΔΕΣ

Ο ρόλος των ΜΜΕ σε περιόδους κρίσης

Σε αυτή τη δύσκολη περίοδο εγκλεισμού που διανύουμε, ο καθένας επιλέγει να απασχολείται με ποικίλους τρόπους. [...] Καθώς όμως βρισκόμαστε σε έναν ακόμη μήνα εγκλωβισμού στο σπίτι, είμαστε και περισσότερο εκτεθειμένοι στην επιρροή των ΜΜΕ. Είτε κάποιος επιλέγει συνειδητά να βλέπει όλη μέρα ειδήσεις είτε χρησιμοποιεί τα social media αρκετές ώρες την ημέρα, περισσότερες από όσες συνήθιζε για ψυχαγωγικούς σκοπούς, είναι σχεδόν αναπόφευκτο να ξεφύγει από ειδησεογραφία που σχετίζεται με τον κορωνοϊό. Και ίσως αυτή η παραδοχή να είναι και η αναμενόμενη σε περιόδους κρίσης. Αλίμονο αν κρυβόμασταν στο γυάλινο κόσμο μας, που εν προκειμένω είναι ο καναπές του σπιτιού μας, κάθε φορά που κάτι σοβαρό απειλούσε την ανθρωπότητα.

Όλοι λίγο ή πολύ γνωρίζουμε τους τρόπους και τις πρακτικές που ακολουθούν τα ΜΜΕ, η τηλεόραση, το ραδιόφωνο, ο τύπος αλλά και το διαδίκτυο. Ορισμένες από αυτές τις πρακτικές συνάδουν με τον κώδικα δεοντολογίας, άλλες πάλι όχι, με τις περισσότερες φορές να επικρατεί η αρνητική εκδοχή. Κατά πόσον όμως τα ΜΜΕ είναι σε θέση να ανταποκριθούν με αξιοπρέπεια και εγκυρότητα, δηλαδή με ποιοτικό τρόπο στις ανάγκες της ενημέρωσης σε μια περίοδο κρίσης, όπως αυτή που βιώνουμε τώρα; Η ενημέρωση που παρέχεται συμβάλλει στη διατήρηση της ψυχραιμίας των πολιτών ή κλυδωνίζει την κοινωνική ομαλότητα; Μπορεί ο μέσος Έλληνας να διαχωρίσει τα fake news, τις υπερβολές και τα συνωμοσιολογικά παραληρήματα από την αλήθεια; Και εν τέλει η αλήθεια που προβάλλεται μήπως δεν είναι τίποτα περισσότερο από την οπτική που θέλουν να περάσει στο κοινό ο εκάστοτε φορέας ενημέρωσης ή και εμμέσως ο εκάστοτε φορέας εξουσίας;

Τα παραπάνω ερωτήματα είναι δύσκολο να απαντηθούν, καθιστώντας τα μάλλον προβληματισμούς που θα πρέπει ο Έλληνας ως δέκτης να συνυπολογίζει, όταν ανοίγει την τηλεόρασή του ή όταν διαβάζει την εφημερίδα του ή βλέπει ένα άρθρο στο διαδίκτυο. [...]

Η μάζα παρασύρεται πιο εύκολα από το διαδίκτυο σε γεγονότα και εικασίες, που όντως μπορεί να έχουν κάποια βάση, αλλά προβάλλονται με τον πιο λάθος τρόπο. Με υπερβολές, με ψέματα, με πιθανότητες, με τόνο εκφοβιστικό, με μελέτες δήθεν καταρτισμένων. Δυστυχώς αυτοί οι νέοι «επιστήμονες» που ξεπετιούνται στα social media, το νέο ΜΜΕ της εποχής, προσκαλούνται και σε τηλεοπτικά πάνελ. Και ποιος δε θα το έκανε; Τα ΜΜΕ έχουν μια τάση να ηρωτοποιούν άτομα, να καταξιώνουν φιγούρες, που συνήθως είναι οι δικοί τους ευνοούμενοι. Ψυχαγωγικές εκπομπές απαραίτητες αυτή τη στενόχωρη περίοδο έχουν χαθεί, είτε αντικαθιστώντας τις με μικρού τύπου ενημερωτικές εκπομπές, είτε μετατρέποντας τις ίδιες σε ενημερωτικές. Όλοι θα πουν τη γνώμη τους για τον κορωνοϊό, όλοι θα κάνουν πρόβλεψη για το πόσο χαμηλά θα πέσει το χρηματιστήριο, διότι όλοι γνωρίζουν τα πάντα. Στην καλύτερη των περιπτώσεων η γνώμη αυτή είναι όντως τεκμηριωμένη ή υπάρχει όντως μια στοιχειώδης γνώση, τι γίνεται όμως στην αντίθετη περίπτωση; Μπορείς να φιμώσεις κάποιον, όταν απλώς καλείται να γεμίσει ένα δίωρο πλέον τηλεοπτικό δελτίο ή μια πρωινή εκπομπή, που μετατράπηκε σε δελτίο δήθεν εμπειρών;

Τα όρια από τη δημοκρατία στη λογοκρισία είναι ξεκάθαρα, αλλά ξεκάθαρα είναι και τα όρια μεταξύ του σεβασμού του ανθρώπου και της ανεξαρτησίας και ελευθερίας των ΜΜΕ. Συχνά περιπλέκουμε τα δικαιώματα που έχουμε στην ελευθερία του λόγου και στις ικανότητές μας. Το ίδιο συμβαίνει και με τα ΜΜΕ. Δε μπορεί κανείς να περιορίσει την έκφραση λόγου στο συμπολίτη του ή να του επιδείξει ποιο κανάλι θα δει ή ποια εφημερίδα θα διαβάσει. Ο καθένας μας πρέπει να καταλάβει ο

ίδιος πότε μπορεί και πρέπει να μιλήσει, αλλά εξίσου το φιλτράρισμα της πληθώρας των πληροφοριών που δέχεται κάποιος επαφίεται πάλι στον ίδιο. [...] Στην κρίση του καθενός είναι να αναζητήσει αν βρισκόμαστε σε ακμάζουσα πορεία.

Αγγελική Καλούδη
Ηλεκτρονική διεύθυνση: <https://www.offlinepost.gr>
Ημερ. ανάρτησης: 14 Απριλίου 2020
Διασκευή

A.I. ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ ΚΑΙ ΜΟΡΦΗΣ

(ΜΟΝΑΔΕΣ 30)

A.I.1. Να γράψετε περίληψη του κειμένου, έκτασης 120-140 λέξεων. Το κείμενό σας πρόκειται να δημοσιευτεί στη μαθητική εφημερίδα του σχολείου σας.

(μονάδες 8)

Μονάδες περιεχομένου: (6 μονάδες)

Αναμένεται να γίνει αναφορά στα εξής σημεία: Επικοινωνιακό πλαίσιο: **(0,5 μονάδα)** [Κειμενικό είδος: άρθρο], [συγγραφέας: Αγγελική Καλούδη], [τίτλος: «Ο ρόλος των ΜΜΕ σε περιόδους κρίσης»], [Θέμα: Η αρνητική επίδραση των ΜΜΕ σε κρίσιμες περιόδους και η στάση του ανθρώπου απέναντι σε αυτά.], [τόπος δημοσίευσης: ιστότοπος: <https://www.offlinepost.gr>]

Σημείωση:

Αναφορά σε δύο (2) τουλάχιστον στοιχεία: δίνεται 0,5 μονάδα.

Αναφορά σε ένα (1) στοιχείο: μηδέν (0) μονάδες

1^η παράγραφος

- Οι άνθρωποι είναι πιο ευάλωτοι στην επιρροή των ΜΜΕ, κατά τη διάρκεια του εγκλεισμού.

(0,5 μονάδα)

2^η παράγραφος

- Οι πρακτικές που χρησιμοποιούν τα ΜΜΕ, άλλοτε συνάδουν με τον κώδικα δεοντολογίας και άλλοτε όχι.
- Παράθεση ερωτημάτων σχετικά με τον ρόλο των ΜΜΕ

(2X 0,5= 1 μονάδα)

3^η παράγραφος

- Ο κάθε άνθρωπος θα πρέπει να προβληματίζεται σχετικά με τον ρόλο των ΜΜΕ.

(0,5 μονάδα)

4^η παράγραφος

- Ο λανθασμένος τρόπος προβολής γεγονότων παρασύρει το πλήθος.

- Τα ΜΜΕ προβάλλουν και ηρωοποιούν τα λάθος άτομα.
- Προβληματισμός για το ότι δίνεται βήμα και λόγος σε ανθρώπους μη κατάλληλα καταρτισμένους.

(3X 0,5= 1,5 μονάδα)

5^η παράγραφος

- Τα όρια μεταξύ δημοκρατίας και λογοκρισίας, καθώς και του σεβασμού του ανθρώπου και της ελευθερίας των ΜΜΕ είναι ξεκάθαρα.
- Ο καθένας είναι υπεύθυνος για την αξιολόγηση των πληροφοριών καθώς και για το πώς θα τις εκφράσει, κάτι που καθορίζει και την ανοδική ή καθοδική πορεία στην οποία βρισκόμαστε.

(2X1= 2 μονάδες)

Μονάδες Δομής-Έκφρασης: 2 μονάδες

- Χρήση συνδετικών λέξεων - αλληλουχία - συλλογιστική του κειμένου. Αν απλώς αντιγράφονται σημεία του κειμένου και αραδιάζονται ασύνδετα, δίνονται για τη δομή: **0 μονάδες**.
- Χρήση κατάλληλου λεξιλογίου, έκφραση-σύνταξη.

Βασικές επισημάνσεις:

- Για απλή αντιγραφή, χωρίς τη χρήση διαρθρωτικών λέξεων: αφαιρούνται **4 μονάδες**.
- Υπέρβαση ορίου λέξεων (πέραν των 170): αφαιρείται **1 μονάδα**.
- Πέραν των 200 λέξεων: αφαιρούνται **4 μονάδες**

A.I.2. Να γράψετε **έναν (1)** τρόπο πειθούς που χρησιμοποιεί η συγγραφέας στην πρώτη (1^η) παράγραφο του κειμένου και **ένα (1)** αντίστοιχο μέσο πειθούς. Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας.

(μονάδες 4)

Απάντηση:

ΤΡΟΠΟΣ ΠΕΙΘΟΥΣ (2 μονάδες)	ΜΕΣΟ ΠΕΙΘΟΥΣ (1 μονάδα)	ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ (1 μονάδα)
Επίκληση στη λογική	α) Τεκμήρια: - χρήση παραδειγμάτων - γενικά παραδεκτή αλήθεια - εμπειρική αλήθεια β) Επιχείρημα	<ul style="list-style-type: none"> • βλέπει όλη μέρα ειδήσεις • είτε χρησιμοποιεί τα social media αρκετές ώρες την ημέρα, • είναι αναμενόμενη σε περιόδους κρίσης • είναι σχεδόν αναπόφευκτο να ξεφύγει από ειδησεογραφία

Επίκληση στο συναίσθημα	α) Συναισθηματικά φορτισμένο λεξιλόγιο β) εικόνες γ) χρήση μεταφορικού λόγου δ) χρήση α'πληθ. προσώπου	<ul style="list-style-type: none"> • αν κρυβόμασταν στον γυάλινο κόσμο μας • εγκλωβισμού στο σπίτι • να ξεφύγει από ειδησεογραφία
-------------------------	---	--

Σημείωση:

Σε περίπτωση που οι μαθητές/τριες γράψουν λανθασμένο μέσο πειθούς, αλλά είναι σωστή η τεκμηρίωση, τότε αφαιρούνται μόνο οι μονάδες από τη λανθασμένη απάντηση στο μέσο πειθούς.

A.I.3. Η συγγραφέας στη δεύτερη (2^η) παράγραφο αναφέρει: «Όλοι λίγο ή πολύ γνωρίζουμε τους τρόπους και τις πρακτικές που ακολουθούν τα ΜΜΕ, η τηλεόραση, το ραδιόφωνο, ο τύπος αλλά και το διαδίκτυο. Ορισμένες από αυτές τις πρακτικές συνάδουν με τον κώδικα δεοντολογίας, άλλες πάλι όχι, με τις περισσότερες φορές να επικρατεί η αρνητική εκδοχή». Συμφωνείτε ή διαφωνείτε με την παραπάνω θέση της συγγραφέως; Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με δύο (2) επιχειρήματα.

(Έκταση:60-80 λέξεις)
(μονάδες 4)

Ενδεικτική Απάντηση:

Συμφωνώ ή διαφωνώ: 1 μονάδα

Τεκμηρίωση:

Ο κώδικας δημοσιογραφικής δεοντολογίας και ο ρόλος του δημοσιογράφου

- Ο σεβασμός της αλήθειας και του δικαιώματος του πολίτη για αντικειμενική, ολοκληρωμένη και έγκυρη πληροφόρηση αποτελεί υποχρέωση όλων των Μέσων και των λειτουργών τους.
- Τα ΜΜΕ σέβονται και προάγουν τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις βασικές ελευθερίες όλων των ατόμων.
- Η αποστολή του δημοσιογράφου χρειάζεται ειλικρίνεια, ευθύτητα και εντιμότητα για να εκτελεστεί επιτυχώς.
- Ο δημοσιογράφος έχει υποχρέωση να είναι πλήρως ενημερωμένος για όλα όσα συμβαίνουν και να τον χαρακτηρίζει ο επαγγελματισμός.

Αρνητικές πρακτικές που ακολουθούν συχνά τα ΜΜΕ

- Τα ΜΜΕ, εξυπηρετώντας σκοπιμότητες μετατρέπονται συχνά σε φορείς παραπληροφόρησης και προπαγάνδας.
  - Τα ΜΜΕ οδηγούν τους δέκτες στην ετεροκατεύθυνση και τον αποπροσανατολισμό, στερώντας τους τη δυνατότητα να εμβαθύνουν στα πράγματα, γνωρίζοντας την αλήθεια.
  - Προωθούν συγκεκριμένα πρότυπα συμπεριφοράς και ζωής, τα οποία απέχουν από τις πραγματικές αξίες και τις οικονομικές δυνατότητες του τόπου.
  - Δημιουργούν και διατηρούν ένα κλίμα ανασφάλειας στους πολίτες, υπερτονίζοντας τις αρνητικές καταστάσεις.
  - Ενισχύουν τα φαινόμενα ξеноφοβίας και ρατσισμού, διαιωνίζουν τον συντηρητισμό τόσο σε επίπεδο πολιτικής πράξης όσο και σε επίπεδο οικονομικής δραστηριότητας, αυξάνουν τα κρούσματα βίας και μισαλλοδοξίας.
- Γίνεται δεκτή οποιαδήποτε άλλη τεκμηριωμένη και ορθά διατυπωμένη άποψη.

Σημείωση: Σε περίπτωση που οι μαθητές/-τριες δεν διατυπώσουν με επαρκή επιχειρήματα/παραδείγματα την προσωπική τους άποψη/θέση, να αφαιρείται μία (1) μονάδα.

(2X1,5= 3 μονάδες)

A.I.4. Να καταγράψετε τα δομικά στοιχεία της τέταρτης (4^{ης}) παραγράφου («Η μάζα ... δήθεν εμπείρων;»).

(μονάδες 3)

Απάντηση:

Θεματική Πρόταση: «Η μάζα ... λανθασμένο τρόπο»

Λεπτομέρειες: «Με υπερβολές ... εμπείρων;»

Κατακλείδα: Δεν υπάρχει

(1 x 3 = 3 μονάδες)

Σημείωση:

1. Αναφορά στο δομικό στοιχείο : **0,5 μονάδα**

2. Αναφορά στο παράδειγμα: **0,5 μονάδα**

Σε περίπτωση που ο/η εξεταζόμενος/η γράψει ημιτελώς το δομικό στοιχείο θα βαθμολογείται με μηδέν (0) μονάδες.

A.I.5 Να εξηγήσετε τον ρόλο των ρητορικών ερωτημάτων στη δεύτερη (2^η) παράγραφο κάνοντας αναφορά σε **δύο (2)** στοιχεία της λειτουργίας τους

(μονάδες 3)

Ενδεικτική απάντηση:

Λειτουργία:

- Να προβληματίσει / να αφυπνίσει και να οδηγήσει τον αναγνώστη/δέκτη στο υπονοούμενο συμπέρασμα του πομπού.
- Να προκαλέσει την προσοχή / το ενδιαφέρον / την αντίδραση του αναγνώστη/δέκτη.
- Να τονίσει τις ευθύνες σε ατομικό και σε συλλογικό επίπεδο.
- Να ευαισθητοποιήσει, να χρησιμοποιήσει την επίκληση στο συναίσθημα.
- Να αναδείξει τη σοβαρότητα αυτού του προβλήματος.
- Να προσδώσει αμεσότητα / ζωντάνια / παραστατικότητα στον λόγο του.

Σημείωση: ο/η μαθητής/-τρια θα πρέπει στην απάντησή του/της να τεκμηριώσει τη λειτουργία με βάση το νόημα του κειμένου

(2 X 1,5 = 3 μονάδες)

A.I.6. Να αντικαταστήσετε τις πιο κάτω υπογραμμισμένες λέξεις με **μία (1) συνώνυμή** τους χωρίς να αλλάξετε τον γραμματικό τους τύπο και το νόημα της πρότασης:

α. [...], είτε μετατρέποντας τις ίδιες σε ενημερωτικές.

β. [...] ή υπάρχει όντως μια στοιχειώδης γνώση, ...

(μονάδες 4)

Απάντηση:

μετατρέποντας: αλλάζοντας, αναδιαμορφώνοντας, τροποποιώντας

στοιχειώδης: βασική, θεμελιώδης, κύρια, ουσιώδης, θεμελιακή, πρωταρχική

Σημείωση:

1. Για ορθογραφικό λάθος: αφαίρεση **0,5** μονάδας
2. Για λανθασμένο γραμματικό τύπο: αφαίρεση **0,5** μονάδας
3. Αν υπάρχουν και τα δύο πιο πάνω είδη λαθών στην ίδια λέξη: αφαίρεση **0,5** μονάδας
4. Σε περίπτωση που θα εντοπιστεί και άλλη λέξη που ευσταθεί ως συνώνυμο οι βαθμολογητές/τριες καλούνται να τη δεχτούν, εφόσον μπορούν να τεκμηριώσουν επιστημονικά την άποψή τους, με βάση έγκυρα λεξικά.

A.I.7. Να γράψετε **ένα (1)** παράγωγο ουσιαστικό και **ένα (1)** παράγωγο επίθετο για το καθένα από τα πιο κάτω ρήματα (να διευκρινίσετε ποιο είναι το ουσιαστικό και ποιο είναι το επίθετο στο τετράδιο απαντήσεών σας).

ΡΗΜΑ	ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ	ΕΠΙΘΕΤΟ
Διαχωρίσει	διαχωρισμός διαχωρισιμότητα	διαχωριστικός/ή/ό διαχωρίσιμος/η/ο διαχωριστέος/α/ο
Απειλούσε	απειλή απειλητικότητα	απειλητικός/ή/ό

(μονάδες 4)

(παράγωγα ουσιαστικά 2 Χ1=2 μονάδες)
(παράγωγα επίθετα 2 Χ1=2 μονάδες)

Σημείωση:

Για ορθογραφικό λάθος: αφαίρεση **0,5** μονάδας

A.II. ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΓΡΑΠΤΟΥ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΟΥ ΛΟΓΟΥ

(ΜΟΝΑΔΕΣ 40)

«Η μάζα παρασύρεται πιο εύκολα από το διαδίκτυο σε γεγονότα και εικασίες, που όντως μπορεί να έχουν κάποια βάση, αλλά προβάλλονται με τον πιο λάθος τρόπο.[...] Ο καθένας μας πρέπει να καταλάβει ο ίδιος πότε μπορεί και πρέπει να μιλήσει, αλλά εξίσου το φιλτράρισμα της πληθώρας των πληροφοριών που δέχεται κάποιος επαφίεται πάλι στον ίδιο».

Σε άρθρο σας, που θα δημοσιευτεί στην ηλεκτρονική εφημερίδα του σχολείου σας, αφού παρουσιάσετε τις επιπτώσεις των ΜΜΕ στο άτομο και στην κοινωνία της εποχής μας, να προτείνετε δύο (2) τρόπους με τους οποίους αυτές μπορούν να αντιμετωπιστούν.

(Έκταση: 350-400 λέξεις)

Σημείωση: Δεν επιτρέπεται να αναφέρετε το ονοματεπώνυμό σας ή οποιοδήποτε άλλο στοιχείο, το οποίο μπορεί να αποκαλύψει την ταυτότητά σας. **Δεν χρειάζεται να γράψετε τίτλο.**

A. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ (12 μονάδες)

Πρόλογος: 1,5 μονάδα

Κύριο Μέρος: 9 μονάδες

Επίλογος: 1,5 μονάδα

Πρόλογος: 1,5 μονάδα

- Καθορισμός του θέματος του άρθρου και σύντομος σχολιασμός του τίτλου.

Κύριο μέρος: 9 μονάδες

Πρώτο ζητούμενο: επιπτώσεις των ΜΜΕ στο άτομο και κοινωνία

Στο άτομο:

- Παρωθούν την καθιστική ζωή, με την πολύωρη παρακολούθηση τηλεοπτικών προγραμμάτων, πλήττοντας την υγεία του ατόμου.
- Ο μονολογικός χαρακτήρας τους και οι λιγιστές δυνατότητες παρέμβασης του μέσου πολίτη στην πληροφόρηση είναι στοιχεία που περιορίζουν το άτομο στη μηχανική συλλογή πληροφοριών.
- Τα ΜΜΕ οδηγούν στην απονέκρωση του νου, αμβλύνουν την οξυδέρκεια και αναστέλλουν την αφύπνιση του κοινού.
- Ορισμένες φορές παραπληροφορούν, διαστρεβλώνουν ή αποσιωπούν γεγονότα.
- Προβάλλουν ακραίες καταστάσεις, διογκώνουν ασήμαντα γεγονότα ή επιλέγουν θεματογραφία κατώτερης ποιότητας, καθιστώντας αδύνατη την ορθή αξιολόγηση των συμβάντων από μέρος του δέκτη.
- ...

Στην κοινωνία:

- Τα Μ.Μ.Ε. ενώ θα μπορούσαν να συμβάλουν στην ενίσχυση της κριτικής σκέψης των πολιτών, λειτουργούν τελείως αποπροσανατολιστικά με τον καταϊγισμό ειδήσεων και δευτερεύουσας σημασίας πληροφοριών, που μόνο σκοπό έχουν να καταστήσουν αδύνατη τη λογική, ψύχραιμη και σε βάθος επεξεργασία και ανάλυση των παρεχόμενων πληροφοριών. / κατευθυνόμενη ενημέρωση.
- Περιορίζουν την ελευθερία της βούλησης.
- Διαστρεβλώνουν την πραγματικότητα, ασκούν προπαγάνδα και εξυπηρετούν συμφέροντα.
- Δημιουργούν και διατηρούν ένα κλίμα ανασφάλειας στους πολίτες, υπερτονίζοντας τις αρνητικές καταστάσεις, κάτι το οποίο έχει ως συνέπεια την επίταση των αναποτελεσματικών συμπεριφορών απ' τη μεριά του κοινού.
- Ενισχύονται τα φαινόμενα ξενοφοβίας και ρατσισμού, διαιωνίζεται ο συντηρητισμός τόσο σε επίπεδο πολιτικής πράξης όσο και σε επίπεδο οικονομικής δραστηριότητας, αυξάνονται τα κρούσματα βίας και μισαλλοδοξίας.
- Καλλιεργούν τον φανατισμό.
- Διαδραματίζουν εξαιρετικά αρνητικό ρόλο στην κοινωνικοποίηση και την κοινωνικότητα των ατόμων, καθώς υποκαθιστούν σε μεγάλο βαθμό την άμεση ανθρώπινη επαφή με την ψευδαίσθηση της συντροφικότητας.

- Ενισχύουν την πολιτική διαπλοκή με πολιτικά πρόσωπα και κόμματα, εξυπηρετούν πολιτικές σκοπιμότητες (προώθηση συγκεκριμένων πολιτικών προσώπων και απόψεων).
- Εξαρτώνται από τη διαφήμιση, μέσω της οποίας προβάλλεται το καταναλωτικό πνεύμα της εποχής, προάγεται ο υλικός ευδαιμονισμός και περιθωριοποιούνται οι ηθικοπνευματικές αξίες.
- Προβάλλουν τη βία και την επιθετικότητα, το έγκλημα, την ανηθικότητα.
- Προβάλλουν προγράμματα χαμηλής ποιότητας – υποβαθμίζουν την καλαισθησία του κοινού.
- Συντηρούν επιλεγμένα στερεότυπα και αναπαράγουν προκαταλήψεις, στάσεις, τρόπους ζωής και δράσης.
- ...

(2 X 2,25 = 4,5 μονάδες)

Δεύτερο ζητούμενο: Προτάσεις για αντιμετώπιση των αρνητικών συνεπειών των ΜΜΕ

- Ελεύθερη διακίνηση ιδεών, απρόσκοπτη πληροφόρηση, ελεύθερη έκφραση, γόνιμος διάλογος, δικαίωμα πολυφωνίας.
- Ανεξαρτησία από οικονομικές, πολιτικές και κομματικές επιρροές
- Η ευθύνη του δημοσιογράφου: Με σεβασμό απέναντι στο κοινό, οφείλει να ασκεί λειτούργημα, να μην υποτάσσεται σε συμφέροντα, να υπηρετεί την αλήθεια, να ελέγχει τις πηγές και να «διασταυρώνει» τις ειδήσεις.
- Αντικειμενική, έγκυρη και έγκαιρη πληροφόρηση: Έλεγχος της αξιοπιστίας των μηνυμάτων, προσπάθεια διασταύρωσης της πληροφορίας, ποιοτική αναβάθμιση της θεματολογίας.
- Απόρριψη του μη γόνιμου και μη εποικοδομητικού διαλόγου, παρουσίαση όλων των πτυχών της ανθρώπινης δραστηριότητας, με γνώμονα πάντοτε το συμφέρον του λαού και του ανθρώπου γενικότερα.
- Σκοπός των ΜΜΕ πρέπει να είναι η τήρηση των αρχών της δημοκρατικής δεοντολογίας και η ορθή επιτέλεση της παιδευτικής λειτουργίας τους. Σφαιρική κι όχι μονόπλευρη και υποκειμενική εξέταση όλων των θεμάτων.
- Οι δέκτες υποχρεούνται να διαθέτουν πνευματική καλλιέργεια, παιδεία, ωριμότητα και αναπτυγμένη κρίση, ώστε να αξιολογούν τα μηνύματα που δέχονται. Λόγω της τεράστιας δύναμης που έχουν, γεγονός που πιστοποιείται από τις μετρήσεις θεαματικότητας ή ακροαματικότητας, μπορεί και οφείλει να ασκήσει πίεση στους υπεύθυνους των Μ.Μ.Ε. για καλύτερη ποιότητα προγραμμάτων και αντικειμενική προβολή των γεγονότων.
- Οι γονείς έχουν χρέος να συζητούν με τα παιδιά τους για την ορθή χρήση των Μ.Μ.Ε. και να τους γνωστοποιούν τους κινδύνους που ελλοχεύει η κατάχρησή τους. Είναι απαραίτητο να επιλέγουν τα παιδικά προγράμματα, να ελέγχουν τις εκπομπές που παρακολουθούν τα νεαρά άτομα και να αποτρέπουν την πολύωρη παρακολούθηση. Επιβάλλεται να παρέχουν κίνητρα και ερεθίσματα για γόνιμη αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου σε άλλες δραστηριότητες.
- Το σχολείο έχει ως έργο του τη μετάδοση ανθρωπιστικής παιδείας, προκειμένου οι μαθητές να διευρύνουν τους ορίζοντές τους, να διαθέτουν αντιστάσεις και να είναι

ολοκληρωμένες προσωπικότητες, με πνευματικότητα και ηθικότητα. Άτομα ικανά να κρίνουν, να αξιολογούν και να κάνουν επιλογές σωστές στη ζωή τους.

- Ενδυνάμωση των μηχανισμών ελέγχου της ενημέρωσης και επιβολή ποινών, όταν αυτοί καταστρατηγούνται.
- Προσφορά κινήτρων στους δημοσιογράφους, ώστε να μπορούν να αντισταθούν στη δύναμη των ΜΜΕ με την ποιοτική τους δουλειά.
- .....

(2 X 2,25 = 4,5 μονάδες)

Σημείωση: μπορεί ο/η μαθητής/-τρια να αποδώσει το δεύτερο ζητούμενο μέσα από τους φορείς της παιδείας

Επίλογος: (1,5 μονάδα)

Συμπέρασμα/ανακεφαλαίωση

Βασικές επισημάνσεις:

1. Υπέρβαση ορίου λέξεων (πέραν των 500 λέξεων): αφαιρούνται **δύο μονάδες**.
2. Γίνεται αποδεκτή οποιαδήποτε άποψη –που δεν καταγράφεται πιο πάνω– αρκεί να είναι επαρκώς τεκμηριωμένη.
3. Αν ο/η μαθητής/τρια δεν αναπτύξει τεκμηριωμένα τα σημεία αυτά, αλλά τα παρουσιάσει με συντομία, θα δοθούν σε κάθε ζητούμενο οι μισές μονάδες.

Β. ΔΟΜΗ (12 μονάδες)

- Εξωτερικά δομικά στοιχεία άρθρου (πρόλογος, κύριο μέρος, επίλογος): **(2 μονάδες)**
- Δομή αποδεικτικού λόγου (θέση, υποστήριξη, συμπέρασμα): **(4 μονάδες)**
- Δομή παραγράφων: **(2 μονάδες)**
- Αλληλουχία ιδεών και σύνδεσή τους: **(4 μονάδες)**

Γ. ΕΚΦΡΑΣΗ (12 μονάδες)

- Σαφήνεια-σύνταξη: **(4 μονάδες)**
- Ακριβολογία-επιλογή κατάλληλου λεξιλογίου: **(4 μονάδες)**
- Ύφος ανάλογο του κειμενικού είδους: **(4 μονάδες)**

Δ. ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΑ (4 μονάδες)

- Ορθή χρήση γραμματικών κανόνων
- Για κάθε 5 ορθογραφικά/γραμματικά λάθη, αφαιρείται **1 μονάδα**
- Απουσία τονισμού: αφαίρεση **1 μονάδας**

ΜΕΡΟΣ Β΄: ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

(ΜΟΝΑΔΕΣ 30)

Ι. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης, «Το μοιρολόγι της φώκιας»

Κάτω από τον κρημνόν, [...] δίπλα εις την χαμηλήν προεξοχήν του γιαλού, την οποίαν τα μαγκόπαιδα του χωρίου, οπου δεν παύουν από πρωίας μέχρις εσπέρας, όλον το θέρος, να κολυμβούν εκεί τριγύρω, ονομάζουν το Κοχύλι —φαίνεται να έχη τοιοῦτον σχήμα— κατέβαινε το βράδυ βράδυ η γρια-Λούκαινα, μία χαροκαμένη πτωχή γραία, κρατούσα υπό την μασχάλην μίαν αβασταγήν [...] Κατέβαινε σιγά τον κατήφορον, το μονοπάτι, και με ψίθυρον φωνήν έμελπεν εν πένθιμον βαθύ μοιρολόγι [...]

Ενθυμείτο τα πέντε παιδιά της, τα οποία είχε θάψει εις το αλώνι εκείνο του χάρου, εις τον κήπον εκείνον της φθοράς, το εν μετά το άλλο, προ χρόνων πολλών, όταν ήτο νέα ακόμη. Δύο κοράσια και τρία αγόρια, όλα εις μικράν ηλικίαν της είχε θερίσει ο χάρος ο αχόρταστος.

Τελευταίον επήρε και τον άνδρα της, και της είχαν μείνει μόνον δύο υιοί, ξενιτευμένοι τώρα· [...] Της είχε μείνει και μία κόρη, υπανδρευμένη τώρα, με μισήν δωδεκάδα παιδιά.

[...] Δι' αυτήν επήγαινε τον κατήφορον, το μονοπάτι, δια να πλύνη τα χράμια και άλλα διάφορα σκουτιά εις το κύμα το αλμυρόν, και να τα ξεγλυκάνη στο Γλυφονέρι.

Η γραία έκυπεν εις την άκρην χθαμαλού, θαλασσοφαγωμένου βράχου, και ήρχισε να πλύνη τα ρούχα. Δεξιά της κατήρχετο ομαλώτερος, πλαγιαστός, ο κρημνός του γηλόφου, εφ' ου ήτο το Κοιμητήριον, και εις τα κλίτη του οποίου εκυλιόντο αενάως προς την θάλασσαν την πανδέγμονα τεμάχια σαπρών ξύλων από ξεχώματα, ήτοι ανακομιδás ανθρωπίνων σκελετών, λείψανα από χρυσές γόβες ή χρυσοκέντητα υποκάμισα νεαρών γυναικών, συνταφέντα ποτέ μαζί των, βόστρυχοι από κόμας ξανθάς, και άλλα του θανάτου λάφυρα. Υπεράνω της κεφαλής της, ολίγον προς τα δεξιά, εντός μικράς κρυπτής λάκκας, παραπλεύρως του Κοιμητηρίου, είχε καθίσει νεαρός βοσκός, επιστρέφων με το μικρόν κοπάδι του από τους αγρούς, και, χωρίς ν' αναλογισθή το πένθιμον του τόπου, είχε βγάλει το σουραύλι από το μαρσίπιόν του, και ήρχισε να μέλπη φαιδρόν ποιμενικόν άσμα. Το μοιρολόγι της γραίας εκόπασεν εις τον θόρυβον του αυλού, και οι επιστρέφοντες από τους αγρούς την ώραν εκείνην [...] ήκουον μόνον την φλογέραν [...]

Μία γολέτα ήτο σηκωμένη στα πανιά, κι έκαμνε βόλτες εντός του λιμένος. [...] Μία φώκη, βοσκούσα εκεί πλησίον, εις τα βαθιά νερά, ήκουσεν ίσως το σιγανόν μοιρολόγι της γραίας, εθέλχθη από τον θορυβώδη αυλόν του μικρού βοσκού, και ήλθε παραέξω, εις τα ρηγά, κι ετέρπητο εις τον ήχον, κι ελικνίζετο εις κύματα. Μία μικρά κόρη, [...] η Ακριβούλα, [...] μαθούσα ότι η μάμμη ευρίσκετο εις το Κοχύλι, πλύνουσα εις τον αιγιαλόν, ήλθε να την εύρη, δια να παίξη ολίγον εις τα κύματα. [...] Άμα ήκουσε την φλογέραν, επήγε προς τα εκεί και ανεκάλυψε τον κρυμμένον αυλητήν και αφού εχώρτασε ν' ακούη το όργανόν του και να καμαρώνη τον μικρόν βοσκόν, είδεν εκεί που, εις την αμφιλύκην του νυκτώματος, εν μικρόν μονοπάτι, πολύ απότομον, πολύ κατηφορικόν, κι ενόμισεν ότι αυτό ήτο το μονοπάτι, και ότι εκείθεν είχε κατέλθει η γραία η μάμμη της· [...]

Η μικρά κατέβη ολίγα βήματα κάτω, είτα είδεν ότι ο δρομίσκος εγίνετο ακόμη πλέον απόκρημνος. Έβαλε μίαν φωνήν, κι επροσπάθει ν' αναβή, να επιστρέψη οπίσω. [...] Επροσπάθησε και δεν εύρισκε πλέον τον δρόμον πόθεν είχε κατέλθει. Εγύρισε πάλιν προς τα κάτω, κι εδοκίμασε να καταβή. Εγλίστησε κι έπεσε, μπλουμ! εις το κύμα. [...]

Ερώτηση Β1

α) Στο διήγημα «Το μοιρολόγι της φώκιας» υπάρχει το αντιθετικό σχήμα ζωή – θάνατος. Να εντοπίσετε στο κείμενο **δύο (2)** στοιχεία που παραπέμπουν στη ζωή και **δύο (2)** στοιχεία που παραπέμπουν στον θάνατο και να εξηγήσετε τη λειτουργία του σχήματος αυτού μέσα στο διήγημα.

(μονάδες 8)

Ενδεικτική Απάντηση:

Ζωή:

- Ο βοσκός με τη φλογέρα («...νεαρός βοσκός, επιστρέφων με το μικρόν κοπάδι του από τους αγρούς...»),
- Το χαρούμενο τραγούδι που παίζει ο βοσκός («...είχε βγάλει το σουραύλι από το μαρσίπιόν του, και ήρχισε να μέλπη φαιδρόν ποιμενικόν άσμα...»)
- Τα παιδιά που κολυμπούν στο Κοχύλι («τα μαγκόπαιδα του χωρίου, οπού δεν παύουν από πρωίας μέχρις εσπέρας, όλον το θέρος, να κολυμβούν εκεί τριγύρω, ονομάζουν το Κοχύλι —φαίνεται να έχη τοιούτον σχήμα...»)
- Οι αγρότες που επιστρέφουν από τα χωράφια («...οι επιστρέφοντες από τους αγρούς την ώραν εκείνην...»)
- Η γολέτα που προσπαθεί να βγει στ' ανοιχτά («Μία γολέτα ήτο σηκωμένη στα πανιά, κι έκαμνε βόλτες εντός του λιμένος.»)
- Η φώκια που λικνίζεται στα ρηγά, ακούοντας τον ήχο της φλογέρας («Μία φώκη, ... κι ελικνίζετο εις κύματα.»)
- Το κορίτσι που πάει να παίξει στο κύμα («Μία μικρά κόρη, ήλθε να την εύρη, δια να παίξη ολίγον εις τα κύματα»)
- Το κορίτσι που ακούει τη μουσική της φλογέρας (τον αυλητή) («...ανεκάλυψε τον κρυμμένον αυλητήν και αφού εχόρτασε ν' ακούη το όργανόν του και να καμαρώνη τον μικρόν βοσκόν...»)

(2 X 1,5=3 μονάδες)

Θάνατος:

- Αναφορά στη χαροκαμένη πτωχή γραία (χαροκαμένη πτωχή γραία»)
- Μοιρολόγι γριάς («με ψίθυρον φωνήν έμελπεν εν πένθιμον βαθύ μοιρολόγι...», «Το μοιρολόγι της γραίας...»)
- Αναφορά στους νεκρούς της οικογένειας («Ενθυμείτο τα πέντε παιδιά της, τα οποία είχε θάψει ... είχε θερίσει ο χάρος ο αχόρταστος.», «Τελευταίον επήρε και τον άνδρα της...»)
- Μακάβρια εικόνα κοιμητηρίου (Μνημούρια) («το Κοιμητήριον, ... και άλλα του θανάτου λάφυρα.»)
- Σκηνή του πνιγμού της Ακριβούλας («Εγγίστησε κι έπεσε, μπλουμ! εις το κύμα»)

(2 X 1,5=3 μονάδες)

Λειτουργία του σχήματος μέσα στο διήγημα:

- επιβεβαιώνει ότι τα δύο στοιχεία (ζωή – θάνατος) συνυπάρχουν και αποτελούν τις δύο όψεις της ζωής: τη χαρούμενη και την πένθιμη. Οι δύο έννοιες δεν αναιρούν η μια την άλλη.
- ενισχύει την αντίληψη που ο συγγραφέας θέλει να προβάλλει στο διήγημά του, ότι δηλαδή παρά τα βάσανα και τη συνεχή παρουσία του θανάτου, η ζωή συνεχίζει την πορεία της.
- τονίζει την τραγικότητα της πρωταγωνίστριας του κειμένου, της γριάς Λούκαινας.
- ενδυναμώνει τον ρεαλισμό του κειμένου.

(1 σημείο X 2 = 2 μονάδες)

β) Να αναφέρετε **δύο (2)** αφηγηματικούς τρόπους με τους οποίους αποδίδεται το αντιθετικό σχήμα, τεκμηριώνοντας την απάντησή σας με αναφορές στο κείμενο.

(μονάδες 4)

Ενδεικτική Απάντηση:

Αφηγηματικοί τρόποι με τους οποίους προβάλλεται το αντιθετικό σχήμα ζωής – θανάτου:

- **Περιγραφή (σκηνικό, χώρος, χρόνος)/ νατουραλιστική περιγραφή:** «Κάτω από τον κρημόν...φαίνεται να έχη τοιοούτον σχήμα» (ζωή), «...ήτο το Κοιμητήριο...και άλλα του θανάτου λάφυρα» (θάνατος), «Μια γολέτα...λιμένος» (ζωή), «Η μικρά κατέβη ολίγα βήματα...Εγλίστησε κι έπεσε, μπλουμ! Εις το κύμα» (σκηνή πνιγμού Ακριβούλας – θάνατος)
- **Αφήγηση**
  - (σε γ'ενικό πρόσωπο): «κατέβαινε το βράδυ βράδυ...μια χαροκαμένη πτωχή γριά» (θάνατος), «...με ψίθυρον φωνήν έμελπεν εν πένθιμον βαθύ μοιρολόγι» (θάνατος), «...είχε καθίσει νεαρός βοσκός...ποιμενικόν άσμα» (ζωή), «...οι επιστρέφοντες από τους αγρούς...αυλητής» (ζωή), «Μια φώκη...ελικνίζετο εις τα κύματα» (ζωή), «Μια μικρά κόρη...διά να παίξη ολίγον εις τα κύματα» (ζωή), «...ανεκάλυψε τον κρυμμένον αυλητήν...να καμαρώνη τον μικρόν βοσκόν» (ζωή)
  - **Αναδρομική αφήγηση:** (στο σημείο που η Λούκαινα θυμάται τον θάνατο του άνδρα και των πέντε παιδιών της): «Ενθυμείτο τα πέντε παιδιά της...ο χάρος ο αχόρταστος. Τελευταίον επήρε και τον άνδρα της...» (θάνατος)

(2 X 1 = 2 μονάδες)

(Τεκμηρίωση 2 X 1 = 2 μονάδες)

II. ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΔΙΔΑΓΜΕΝΟΥ ΜΕ ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Κωνσταντίνος Θεοτόκης, Η Τιμή και το Χρήμα, «Ανάθεμα τα τάλαρα»

[...] Εκείνη εκοίταξε πονεμένη τα αδέρφια της, εκατέβασε το βλέφαρο και δεν του αποκρίθηκε.

«Γιατί δε χαίρεσαι;» την ερώτησε.

Κι αυτήν τη στιγμή εμπήκε στο σπίτι ο γέροντας ο Τρίνκουλος. Έτρεμε όλος, αχνός, λιγνός, φοβισμένος, με μάτια που το κρασί από τόσα χρόνια του τα 'χε θολώσει. Μα τώρα ήταν ξενέρωτος κι εδάκρυζε. Είχε ακούσει τα τελευταία τα λόγια του Αντρέα κι αγκάλιασε μ' αγάπη τη θυγατέρα του. Κι εκεί δεν εμπόρεσε πλια να βαστάξει. Ένα αναφιλητό βαρύ βαρύ του ετίναξε τα στήθη κι εμούγγρισε για να μην ξεφωνίσει το κλάμα.

Κι ο Αντρέας στενοχωρημένος εκοίταζε τα δύο πλάσματα, που αγαπιόνταν, που υπόφερναν εξαιτίας του και που τώρα δεν εμιλούσαν.

Τέλος ο πατέρας της είπε, σφίγγοντάς την στην αγκαλιά του: «Σ' εδυστύχεψε!»

Δεν είπε ποιος. Ο νους του ήταν ίσως για τη γυναίκα του, μα ο Αντρέας ενόμισε πως τα λόγια τον εχτυπούσαν εκείνον, κι είπε: «Έφταιξα· μα τώρα εδιορθώθηκαν όλα. Την Κυριακή βάζω στεφάνι. Εδώ τα κλειδιά του κομού· είπε να μου τα δώσεις τα χίλια».

«Και ξαναγοράζεις» του 'πε η Ρήνη πικρά «και την αγάπη; Ω, τι έκαμες!» Κι εβάλθηκε να κλαίει.

«Την αγάπη;» ερώτησε αχνίζοντας· «και δεν την έχω;»

«Όχι!» του αποκρίθηκε «όχι! για λίγα χρήματα ήσουν εέτοιμος να με πουλήσεις και χωρίς αυτά δε μ' έπαιρνες· πάει τώρα η αγάπη. Επέταξε το πουλί!»

«Θα ξανάρθει» της απολογήθηκε λυπημένος, «στη ζεστή τη φωλιά του. Η ζωή μας θα 'ναι παράδεισος!»

«Όχι!» του 'πε, «έπειτα απ' ό,τι έκαμες όχι! κι α σ' αγαπούσα, δε θα ερχόμουν μαζί σου. Είμαι δουλεύτρα· ποιόνε έχω ανάγκη;» Και σε μία στιγμή ξακολούθησε: «Γιατί ν' αδικηθούν τα αδέρφια μου;»

«Σ' εδυστύχεψε!» είπε πάλι πικρά ο πατέρας που τώρα ήταν ξενέρωτος. «Γιατί να μην τα δώσει από την αρχή όπως τση το 'πα; Ανάθεμά τα τα τάλαρα!»

«Πάμε!» είπε ο Αντρέας.

«Όχι!» του 'πε μ' απόφαση· «εδώ είναι ο χωρισμός μας. Θα πάω σε ξένα μέρη, σε ξένον κόσμο, σ' άλλους τόπους· θα δουλέψω για με και για να κουναρήσω το παιδί που θα γεννηθεί. Θα μου δώσει η μάνα γράμματα για να 'βρω αλλού εργασία· θα τα πάρει από τες κυράδες της. Όχι, δεν έρχομαι! Είμαι δουλεύτρα· ποιόνε έχω ανάγκη;» Κι έπειτα από μία στιγμή σα ν' απαντούσε σε κάποια της σκέψη εξαναφώνασε: «Δεν έρχομαι, δεν έρχομαι!»

Ο Αντρέας την εκοίταζε ξεταστικά κι εκατάλαβε πως όλα τα λόγια θα 'ταν χαμένα.

«Ανάθεμά τα τα τάλαρα!» εφώνασε πάλι απελπισμένος. «Πάει η ευτυχία μου!»

Κι εβγήκε στο δρόμο. [...]

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ:

Κ. Θεοτόκης, «Οι σκλάβοι στα δεσμά τους» (κεφ. 4, απόσπασμα)

[...] Στο χέρι σου κρέμεται, ξανάπε ο γέρος, εσέ Ευλαλία, όλο το σπίτι, αν θέλεις εσύ γλιτώνει. Ναι, γλιτώνει, αν θέλεις εσύ Ευλαλία.

-Εγώ; είπε η κόρη φοβισμένη...

Ο γέρος δεν ήξερε πώς να αρχίσει. Εκατέβασε το βλέμμα, έσιαξε το πανωφόρι του σα να κρώννε, εκοκκίνισε, έβηξε, εκουνήθηκε και τέλος είπε συλλογισμένος:

-Ο Αριστείδης Στεριώτης, ο γιατρός... τότε ξέρετε όλοι!

Κι εσώπασε πάλι για κάμποση ώρα.

-Ναι, ξακολούθησε έπειτα περίτρομος, αυτός έχει τα περισσότερα χαρτιά μου στο συρτάρι του... Δεν ξέρω πώς τα απόχτησε... Αλλά δε θέλω να πω αυτό. Είναι πλούσιος... θα δώσει καιρό για να πλερώσω... φτάνει μόνο... [...] Άκουσέ με, Ευλαλία... σε θέλει γυναίκα του! Μπαίνει εδώ μέσα γαμπρός και μας φτιάνει τες δουλειές μας, όπως εκείνος ξέρει. Φυσικά δεν έδωκα λόγον κανένα... Α, Ευλαλία...

-Ποτέ! ανάκραξε η Ευλαλία, σταυρώνοντας τα χέρια της. Και το πρόσωπό της εγίνηκε κατακόκκινο.

-Όπως θέλεις, Ευλαλία, αποκρίθηκε γλυκά ο πατέρας, σιάνοντας πάλι το παλιό πανωφόρι του... Το δίκιο είναι δικό σου, Ευλαλία. Εγώ να σε βιάσω, ω παιδί μου... Ποτέ... Αλλά... η ανάγκη, η περίσταση... Γι' αυτό μιλώ... Τον ήθελα, λες, γαμπρό μου, Ευλαλία, το γιο του Δήμου; Εγώ! Αλλά πάλι είναι πολύ καλός νέος... Όχι; Τι να γίνει... Στα σημερινά τα χάλια, δε σας φαίνεται... θα 'πρεπε να δεχτούμε!

Η Ευλαλία εδάκρυσε τώρα από τη στενοχώρια κι έτρεμε:

-Όχι! είπε με σταθερή φωνή. Όχι.

-Η ανάγκη, είπε ο Σπύρος μ' ένα χαμόγελο αδιαφορίας, κυβερνάει τον κόσμο... Θα 'θελα, λες, Ευλαλία, να προτιμήσω εγώ τη θυγατέρα του Αστήρη... Μου αρέσουν καλύτερα άλλες... Κι όμως... γιατί πρέπει κανείς να ζήσει!

Τώρα κι η μητέρα άξαφνα χαμογέλασε μέσα στα δάκρυά της. Όλος εκείνος ο κόσμος, που ήταν τριγύρω της, την εγέμιζε ελπίδες... [...] Της πέρασε από το νου η ιδέα πως η κόρη της η Ευλαλία θα σφάλιζε έτσι για πάντα τη ζωή της και σα να ονειρευόταν, την είδε ομπρός της πλουσιοντυμένην, ελεύτερη, ωραία, προσκυνημένην απ' όλη τη χώρα!... Ο πλούσιος άνθρωπος, που επροσφερόντου, ήταν τέλος πάντων ένας επιστήμονας κι είχε τη δύναμη να βοηθήσει αληθινά το ξεπεσμένο σπίτι, είχε τη δύναμη αυτός να μην αφήκει να χαθεί ολότελα το δικό της, που και για κείνο ελαχταρούσε κι ήταν παρέτοιμη για όλα τούτα να του συγχωρήσει και τα ελαττώματά του, αν είχε και να λησμονήσει τη χυδαία καταγωγή του!

Μα ο Γιώργης εκούνησε πικρά το κεφάλι κι είπε:

- Δεν είναι άδικο να θυσιαστεί για μας;
- Θα τον έπαιρνα εγώ! είπε με ζωηρή ελπίδα η Λουίζα.

Εκείνη αδιαφορούσε για τον άνθρωπο και για την καταγωγή του κι ήξερε μόνο πως ήταν φτωχή, πως με τα πλούτη του θα μπορούσε να ζήσει μέσα στον κόσμο που εχαιρόταν τη ζωή, χωρίς αγώνες, χωρίς αδιάκοπες φροντίδες, χωρίς στενόχωρες ανάγκες.

Ερώτηση Β2

α) Στα δύο αποσπάσματα η ζωή και οι πράξεις των ηρώων φαίνεται ότι επηρεάζονται καθοριστικά από την αντίληψή τους για την αξία του χρήματος. Να τεκμηριώσετε την άποψη αυτή παραθέτοντας **δύο (2)** στοιχεία από το κάθε κείμενο.

(μονάδες 6)

Ενδεικτική Απάντηση:

Η αντίληψη των ηρώων για την αξία του χρήματος επηρεάζει καταλυτικά τη ζωή και τις πράξεις τους στα δύο αποσπάσματα. Οι ήρωες συμπεριφέρονται υποκινούμενοι από τη δύναμη του χρήματος:

Η τιμή και το χρήμα: «Ανάθεμα τα τάλαρα»:

Ρήνη:

- Θύμα του χρήματος κι αυτό την κάνει δυστυχισμένη, αφού θεωρεί πως ο Αντρέας αντιμετώπισε την αγάπη τους σαν μια οικονομική συναλλαγή και τη χρησιμοποίησε για να πάρει τα χρήματα που ήθελε για προίκα, ώστε να σώσει την οικονομικά κατεστραμμένη οικογένειά του.
- Η ίδια δεν εξαγοράζεται, ούτε θέλει να αδικηθούν τα αδέρφια της, γι' αυτό αποφασίζει να μην τον παντρευτεί και να μεγαλώσει μόνη το παιδί που πρόκειται να γεννήσει, παρ' όλες τις δυσκολίες που γνωρίζει πως θα αντιμετωπίσει ως ανύπαντρη μητέρα.

Αποσπάσματα:

«Εκείνη εκοίταξε ... Κι εβάλθηκε να κλαίει.», «Όχι!» του αποκρίθηκε «όχι! Επέταξε το πουλί!», «Όχι!» του 'πε, ... «Γιατί ν' αδικηθούν τα αδέρφια μου;», «Όχι!» του 'πε μ' απόφαση· ... Όχι, δεν έρχομαι! Είμαι δουλεύτρα· ποιόνε έχω ανάγκη;», «Δεν έρχομαι, δεν έρχομαι!»

Αντρέας:

- παρασύρεται από την ελπίδα πως με τα χρήματα που θα πάρει ως προίκα για να παντρευτεί τη Ρήνη θα πληρώσει τα χρέη του και θα σώσει το σπίτι του και, παρ' όλο που αγαπά τη Ρήνη, κυριεύεται από την επιθυμία του να πάρει το ποσό που θέλει για προίκα.
- Μετατρέπει τον έρωτά του σε αντικείμενο εξαγοράς, γι' αυτό στο τέλος πληρώνει ακριβά τη στάση του και δυστυχεί, αφού στερείται τη γυναίκα που αγαπά και το παιδί του.

Αποσπάσματα:

«Κι ο Αντρέας στενοχωρημένος ... τώρα δεν εμιλούσαν.», «Έφταιξα· ... είπε να μου τα δώκεις τα χίλια», «Και ξαναγοράζεις» ... «Την αγάπη;» ερώτησε αχνίζοντας· «και δεν την έχω;» - «Όχι!» του αποκρίθηκε «όχι! ... πάει τώρα η αγάπη.» - «Θα ξανάρθει» ... Η ζωή μας θα 'ναι παράδεισος!», Ο Αντρέας την εκοίταξε ξεταστικά ... «Ανάθεμά τα τα τάλαρα!» ... «Πάει η ευτυχία μου!».

Πατέρας (γερο – Τρίγκουλος)

- στενοχωριέται για τη δύσκολη θέση στην οποία βρίσκεται η κόρη του
- φορτίζεται συναισθηματικά και συμπαραστέκεται στη Ρήνη, την αγκαλιάζει και την παρηγορεί.

«Έτρεμε όλος, ... κι εμούγγρισε για να μην ξεφωνίσει το κλάμα.», Τέλος ο πατέρας της είπε, σφίγγοντάς την στην αγκαλιά του: «Σ' εδυστύχησε!»

(2 X 1,5 = 3 μονάδες)

Οι σκλάβοι στα δεσμά τους:

- Ο πατέρας της Ευλαλίας πιέζει την κόρη του να δεχθεί το προξενιό που της στέλνει ο γιατρός Αριστείδης Στεριώτης για να ξεφύγει από τη δεινή οικονομική κατάσταση στην οποία βρίσκονται αυτός και η οικογένειά του, παρ' όλο που αναγνωρίζει πως δεν είναι η καλύτερη επιλογή για την κόρη του.

Αποσπάσματα:

«Στο χέρι σου κρέμεται, ξανάπε ο γέρος, εσέ Ευλαλία, όλο το σπίτι, αν θέλεις εσύ γλιτώνει. Ναι, γλιτώνει, αν θέλεις εσύ Ευλαλία».

«Ο γέρος δεν ήξερε πώς να αρχίσει. Εκατέβασε το βλέμμα, έσιαξε το πανωφόρι του σα να κρύωνε, εκοκκίνισε, έβηξε, εκουνήθηκε και τέλος είπε συλλογισμένος:

-Ο Αριστείδης Στεριώτης, ο γιατρός... τότε ξέρετε όλοι! Κι εσώπασε πάλι για κάμποση ώρα».

-Ναι, ξακολούθησε έπειτα περίτρομος, αυτός έχει τα περισσότερα χαρτιά μου στο συρτάρι του... Δεν ξέρω πώς τα απόχτησε... Αλλά δε θέλω να πω αυτό. Είναι πλούσιος... θα δώσει καιρό για να πλερώσω... φτάνει μόνο... [...] Άκουσέ με, Ευλαλία... σε θέλει γυναίκα του! Μπαίνει εδώ μέσα γαμπρός και μας φτιάνει τες δουλειές μας, όπως εκείνος ξέρει».

«...η ανάγκη, η περίσταση... Γι' αυτό μιλώ... Τον ήθελα, λες, γαμπρό μου, Ευλαλία, το γιο του Δήμου; Εγώ! Αλλά πάλι είναι πολύ καλός νέος... Όχι; Τι να γίνει... Στα σημερινά τα χάλια, δε σας φαίνεται... θα 'πρεπε να δεχτούμε!»

- Ο Σπύρος παραδέχεται πως παντρεύτηκε τη γυναίκα του από συμφέρον κι όχι επειδή την ερωτεύτηκε.

Αποσπάσματα:

«Η ανάγκη, είπε ο Σπύρος μ' ένα χαμόγελο αδιαφορίας, κυβερνάει τον κόσμο... Θα 'θελα, λες, Ευλαλία, να προτιμήσω εγώ τη θυγατέρα του Αστήρη... Μου αρέσουν καλύτερα άλλες... Κι όμως... γιατί πρέπει κανείς να ζήσει!»

- Η μητέρα της Ευλαλίας ελπίζει ότι θα δεχθεί η κόρη της το προξενιό με τον γιατρό Στεριώτη, ώστε να εξασφαλιστεί οικονομικά για το υπόλοιπο της ζωής της και να αποκτήσει μια εξέχουσα κοινωνική θέση, βοηθώντας, παράλληλα, οικονομικά και την οικογένειά της. Δεν νοιάζεται για τη χυδαία καταγωγή του, υπερισχύει η κοινωνική του θέση και ο πλούτος που διαθέτει.

Αποσπάσματα:

«Τώρα κι η μητέρα άξαφνα χαμογέλασε μέσα στα δάκρυά της. Όλος εκείνος ο κόσμος, που ήταν τριγύρω της, την εγέμιζε ελπίδες... [...] Της πέρασε από το νου η ιδέα πως η κόρη της η Ευλαλία θα σφάλιζε έτσι για πάντα τη ζωή της ...ήταν παρέτοιμη για όλα τούτα να του συγχωρήσει και τα ελαττώματά του, αν είχε και να λησμονήσει τη χυδαία καταγωγή του!»

- Η Λουίζα προσφέρεται να παντρευτεί η ίδια τον Αριστείδη Στεριώτη, αφού το μόνο που τη νοιάζει είναι πως με τα πλούτη του θα χαίρεται τη ζωή χωρίς να καταβάλλει προσπάθεια, χωρίς να έχει οικονομική ανάγκη.

Αποσπάσματα:

«Θα τον έπαιρνα εγώ! είπε με ζωηρή ελπίδα η Λουίζα.

Εκείνη αδιαφορούσε για τον άνθρωπο και για την καταγωγή του κι ήξερε μόνο πως ήταν φτωχή, πως με τα πλούτη του θα μπορούσε να ζήσει μέσα στον κόσμο που εχαιρότουν τη ζωή, χωρίς αγώνες, χωρίς αδιάκοπες φροντίδες, χωρίς στενόχωρες ανάγκες.»

(2 X 1,5 = 3 μονάδες)

β) Τα δύο κείμενα εντάσσονται στην κοινωνική πεζογραφία. Να παρουσιάσετε **δύο (2)** κοινά κοινωνικά προβλήματα που επισημαίνονται στα δύο κείμενα.

(μονάδες 4)

Ενδεικτική Απάντηση:

1. Φτώχεια - οικονομική παρακμή:

«Ανάθεμα τα τάλαρα»:

- Ο Αντρέας, ένας ξεπεσμένος αριστοκράτης, ζητά μεγάλη προίκα για να παντρευτεί τη Ρήνη (λειτουργεί εκβιαστικά, εξαγοράζει την αγάπη του γι' αυτήν), χωρίς να νοιάζεται αν θα αδικηθούν τα αδέρφια της, η μητέρα της αναγκάζεται να του τα δώσει για να μην αφήσει εκτεθειμένη τη Ρήνη.

Οι σκλάβοι στα δεσμά τους:

- Η αρχοντική οικογένεια των Οφιομάχων προσπαθεί μέσω του γάμου της κόρης τους Ευλαλίας με τον γιατρό και υποψήφιο βουλευτή Αριστείδη Στεριώτη, να ξεφύγει από το οικονομικό αδιέξοδο στο οποίο έχει περιέλθει.

2. Εκμετάλλευση της φτώχειας/ της οικονομικής ανάγκης – τοκογλυφία:

«Ανάθεμα τα τάλαρα»:

- Η οικογένεια του Αντρέα παρακμάζει οικονομικά και κινδυνεύει να χάσει το σπίτι της, γι' αυτό ο Αντρέας ζητά μεγάλη προίκα από τη Ρήνη για να καταφέρει να κρατήσει το σπίτι και να έχουν μια αξιοπρεπή ζωή.

Οι σκλάβοι στα δεσμά τους:

- Ο πατέρας έχει δανειστεί χρήματα από τοκογλύφους κι επειδή ο Στεριώτης έχει στα χέρια του κάποιες βεβαιώσεις για τα χρέη του και θα του δώσει χρόνο να τα αποπληρώσει, ζητά από την κόρη του να δεχτεί το προξενιό για να ξεφύγουν από τη δεινή οικονομική κατάσταση στην οποία βρίσκονται.

3. Γάμοι από συμφέρον/ θέση γυναίκας:

«Ανάθεμα τα τάλαρα»:

- Ο Αντρέας υπόσχεται να παντρευτεί τη Ρήνη με την προϋπόθεση να του δώσουν για προίκα το ποσό που ζητά (παρ' όλο που την αγαπά), ώστε να ορθοποδήσει οικονομικά.

Οι σκλάβοι στα δεσμά τους:

- Η οικογένεια της Ευλαλίας θέλει να την παντρέψει με τον γιατρό Αριστείδη Στεριώτη για να μπορέσουν να ξεπληρώσουν τα χρέη τους και για να έχει η κόρη τους μια οικονομικά άνετη ζωή.
- Ο Σπύρος παραδέχεται πως «η ανάγκη κυβερνάει τον κόσμο» και πως ο ίδιος, παρ' όλο που δεν αγαπάει τη γυναίκα του, την παντρεύτηκε «γιατί πρέπει κανείς να ζήσει!».

4. Ηθική διαφθορά – κυριαρχία του «έχειν» και περιθωριοποίηση του «είναι»

«Ανάθεμα τα τάλαρα»:

- Ο Αντρέας εξαγοράζει την αγάπη του για τη Ρήνη για να πετύχει να πάρει για προίκα το ποσό που θέλει, ώστε να σώσει το σπίτι του. «Και ξαναγοράζεις» του 'πε η Ρήνη πικρά «και την αγάπη; ... «Την αγάπη;» ερώτησε αχνίζοντας· «και δεν την έχω;» «Όχι!» του αποκρίθηκε «όχι! για λίγα χρήματα ήσουν έτοιμος να με πουλήσεις και χωρίς αυτά δε μ' έπαιρνες.»

Οι σκλάβοι στα δεσμά τους:

- Η μητέρα μέσω του γάμου της κόρης της με τον γιατρό, τη φαντάζεται να ξεφεύγει από «το βαρύ σκοτάδι της συμφοράς τους», ... ήταν παρέτοιμη για όλα τούτα να του συγχωρήσει και τα ελαττώματά του, αν είχε και να λησμονήσει τη χυδαία καταγωγή του!»

Δεν νοιάζονται ούτε για τη χυδαία καταγωγή του, ούτε για όλα τα αρνητικά που τον χαρακτηρίζουν, υπερισχύει η κοινωνική του θέση και ο πλούτος που διαθέτει.

- Η Λουίζα προσφέρεται να παντρευτεί η ίδια τον Αριστείδη Στεριώτη, «αδιαφορώντας για τον άνθρωπο και για την καταγωγή του κι ήξερε μόνο πως ήταν φτωχή, πως με τα πλούτη του θα μπορούσε να ζήσει μέσα στον κόσμο που εχαιρότουν τη ζωή, χωρίς αγώνες, χωρίς αδιάκοπες φροντίδες, χωρίς στενόχωρες ανάγκες.»

(2 X 2 = 4 μονάδες)

III. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Κ.Γ. Καρυωτάκης, «Στο άγαλμα της Ελευθερίας που φωτίζει τον κόσμο»

Λευτεριά, Λευτεριά, σχίζει, δαγκάνει
τους ουρανούς το στέμμα σου. Το φως σου,
χωρίς να καίει, τυφλώνει το λαό σου.
Πεταλούδες χρυσές οι Αμερικάνοι,
λογαριάζουν πόσα δολάρια κάνει
σήμερα το υπερούσιο μέταλλό σου.

Λευτεριά, Λευτεριά, θα σ' αγοράσουν
έμποροι και κονσόρτσια κι εβραίοι.
Είναι πολλά του αιώνος μας τα χρέη,
πολλές οι αμαρτίες, που θα διαβάσουν
οι γενεές, όταν σε παρομοιάσουν
με το πορτρέτο του Dorian Gray.

Λευτεριά, Λευτεριά, σε νοσταλγούνε,
μακρινά δάση, ρημαγμένοι κήποι,
όσοι άνθρωποι προσδέχονται τη λύπη
σαν έπαθλο του αγώνος, και μοχθούνε,
και τη ζωή τους εξακολουθούνε,
νεκροί που η καθιέρωσις τους λείπει.

Ερώτηση Β3

Στο ποίημα εντοπίζεται αντίθεση στον τρόπο που οι άνθρωποι αντιλαμβάνονται το ιδανικό της ελευθερίας. Να παρουσιάσετε τις **δύο (2)** αντιθετικές στάσεις που αναπτύσσονται απέναντι στην ελευθερία και να αναφέρετε από ποιους αντιπροσωπεύεται η καθεμιά. Να τεκμηριώσετε με στίχους του ποιήματος.

(μονάδες 8)

Ενδεικτική Απάντηση:

Είναι εμφανής στο ποίημα η αντίθεση στον τρόπο που οι άνθρωποι αντιλαμβάνονται το ιδανικό της ελευθερίας.

α) Αμερικάνοι και οι άνθρωποι του συμφέροντος/υλιστές:

- χαρακτηρίζονται από μανία για κέρδος
- επιθυμία για ευδαιμονισμό
- δεν ενδιαφέρονται για τη συμβολική αξία του αγάλματος (το υπέρτατο ιδανικό της Ελευθερίας), αλλά βλέπουν σ' αυτό την υψηλή οικονομική αξία του υλικού της κατασκευής του
- γοητεύονται από τον πλούτο (όπως οι πεταλούδες γοητεύονται από το φως) – προσήλωση στα οικονομικά αγαθά
- λογαριάζουν, μετρούν, υπολογίζουν τη χρηματική αξία του αγάλματος - θεοποίηση της ύλης και του οικονομικού κέρδους (υπερούσιο μέταλλο) – προοικονομούνται συναλλαγές για αγορά του αγάλματος στο μέλλον
- πρόσωπα και οικονομικοί συνεταιρισμοί, οικονομικά συμφέροντα
- ευτελισμός και κατήλευση υψηλών ιδανικών
- διάπραξη αδικημάτων στο όνομα της ελευθερίας των λαών
- κυριαρχία του χρήματος
- ανηθικότητα
- εμπορευματοποίηση αξιών

β) Αγωνιστές της Ελευθερίας/ απλοί άνθρωποι:

- αδιαφορούν για το υλικό κέρδος και προσπαθούν να υπερασπιστούν την Ελευθερία
- ο αγώνας τους είναι ανίσχυρος και σχεδόν ποτέ δεν πετυχαίνουν την αναγνώριση και την καταξίωση.
- αγωνίζονται για την ελευθερία, εισπράττουν ως «επιβράβευση» την πικρία, τη λύπη (απομονωμένοι από την κοινωνία, περιθωριοποιημένοι).
- εξακολουθούν να μοχθούν, όμως μένουν αδικαίωτοι – μοιάζουν με νεκρούς που δεν τους έχουν αναγνωρίσει τις πράξεις, αφού ζουν σε μια κοινωνία που αποδέχεται και θεοποιεί υλικές αξίες
- απεγνωσμένη κραυγή βοήθειας

2 στάσεις X 3 = 6 μονάδες

2 αντιπρόσωποι X 1 = 2 μονάδες